

Сліпенюк В. В.
аспірант
кафедри конституційного
права та правосуддя,
Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова,
адвокат

ЗАЛУЧЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЧА У КРИМІНАЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО: РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СТОРОНИ ЗАХИСТУ

З метою реалізації конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, яку особа розуміє, положеннями чинного кримінального процесуального законодавства передбачена участь в кримінальних провадженнях перекладача для забезпечення тим його учасникам, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, можливості самостійного обстоювання правової позиції та свободи в подачі суду своїх доказів і у доведенні їх переконливості. Так, ст. ст. 29, 68 КПК України визначено, що при необхідності у кримінальному провадженні перекладу пояснень, показань або документів сторони кримінального провадження, слідчий суддя чи суд зобов'язані залучити відповідного перекладача (сурдоперекладача) [1].

Однак, як свідчить судова практика, існують випадки, коли залучення перекладача (сурдоперекладача) є проблемним, що не залежить від суду та учасників провадження. Вказаний факт негативно впливає на дотримання процесуальних прав особи, яка не володіє державною мовою, та в цілому на реалізацію конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, яку вона розуміє.

Подібна ситуація, попри загальну спрямованість чинного законодавства на захист прав учасників кримінального провадження, судами вирішується індивідуально з урахуванням всіх обставин справи.

Так, з одного боку, суд бере до уваги недотримання розумних строків судового розгляду, у випадку неможливості залучення перекладача, та з урахуванням дотримання конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, яку особа розуміє, враховує інші права учасників процесу.

Так, згідно ухвали Малиновського районного суду м. Одеси від 27 вересня 2018 року (справа № 521/19462/17) в судовому засіданні захисником

заявлено клопотання про зміну запобіжного заходу обвинуваченому з тримання під вартою на домашній арешт, яке обґрунтовувалось тривалим перебуванням обвинуваченого під вартою, з огляду на фактичну неможливість здійснення судового розгляду кримінального провадження через незабезпечення перекладачем з/на грузинську мову [3].

Як вбачається з вказаної ухвали, в рамках забезпечення кримінального провадження за обвинуваченням іноземного громадянина за ч. 3 ст. 185 КК України, останній утримувався під вартою починаючи з 25 жовтня 2017 року. Суд підтвердив надмірну тривалість розгляду кримінального провадження, що зумовлений відсутністю перекладача з грузинської мови, оскільки обвинувачений є громадянином Грузії та не володіє українською мовою.

З метою дотримання положень ст. 68 КПК України судом здійснювались всі залежні від нього дії, спрямовані на пошук та залучення перекладача з грузинської мови на українську мову для проведення судового розгляду з недопущенням порушення права обвинуваченого на рівність перед законом і судом. Однак забезпечити явку перекладача в судові засідання до часу прийняття вищевказаної ухвали не вдалось за можливе, оскільки звернення суду до установ, що спеціалізуються на здійсненні перекладу, не призвело до позитивного результату. Так, вказані установи повідомляли як про відсутність перекладачів з грузинської мови, так і про неможливість явки перекладачів в судові засідання через високу зайнятість.

Тому суд, враховуючи доведеність ризику можливості переховування обвинуваченого від суду, іноземне громадянство обвинуваченого, тяжкість інкримінованого злочину, а головним чином те, що судовий розгляд фактично не відбувається з причин, незалежних від суду та обвинуваченого, прийшов до висновку, що тривале утримання особи під вартою, з урахуванням наявних по справі обставинам, є порушенням прав обвинуваченого. Таким чином, на підставі вищезазначеного, суд прийняв рішення про зміну обвинуваченому запобіжного заходу з тримання під вартою на домашній арешт [3].

Натомість, в інших випадках, суд беручи до уваги відсутність перекладача та тривалу неможливість його залучення, а також враховуючи обставини справи, не змінює обвинуваченому забіжний захід на більш м'який та систематично відкладає розгляд справи по суті.

Так, як вбачається із повідомлень, розміщених на офіційному сайті Малиновського районного суду м. Одеси, на розгляді у вказаному суді перебуває кримінальне провадження за обвинуваченням громадянина Азербайджанської Республіки у вчиненні кримінальних правопорушень,

передбачених п. 5, п. 12 ч. 2 ст. 115, ч. 4 ст. 296 КК України (справа № 521/7371/17).

До вказаної особи застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, який неодноразово продовжувався судом з огляду на неможливість здійснення судового розгляду кримінального провадження через незабезпечення перекладачем з/на азербайджанську мову.

Крім того, на офіційному сайті суду повідомлено про неодноразове відкладення судових розглядів через відсутність перекладача та звернення до Територіального управління Державної судової адміністрації України в Одеській області, Бюро перекладів, Посольства Азербайджанської республіки в Україні, Головного територіального управління юстиції в Одеській області для сприяння залученню перекладача для участі у справі, а також Міністерства закордонних справ України з проханням сприяти забезпеченню перекладача з Посольства Азербайджанської Республіки в Україні. Однак до суду надходили відповіді про неналежність компетенції органу щодо залучення перекладача та про відсутність перекладача у штаті [2].

Таким чином, в даній справі неможливість залучення перекладача під час кримінального судочинства не мала наслідків зміни запобіжного заходу для обвинуваченого.

Підсумовуючи вищезазначене, видається доцільним відмітити, що суди дотримуються права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, яку вона розуміє, та вчиняють залежні від них дії, спрямовані на забезпечення участі в судовому засіданні перекладача. Однак з урахуванням тяжкості вчиненого злочину та обставин справи обвинуваченому може бути змінено запобіжний захід на більш м'який, посиляючись на неможливість забезпечити державною участю перекладача в судовому засіданні.

Джерела:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
2. Судовий розгляд щодо обвинувачення в скоєнні умисного вбивства відомого боксера відкладено через відсутність перекладача. URL: https://ml.od.court.gov.ua/sud1519/pres-centr/news_new/390224/
3. Ухвала Малиновського районного суду м. Одеси від 27 вересня 2018 року у справі № 521/19462/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77094739>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету імені І. І. Мечникова доц. Кармазіна К. Ю.